

СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА: СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ, ФУНКЦІЇ ТА ОСНОВНІ ОРІЄНТИРИ ДЛЯ УКРАЇНИ

© 2018 ГОНЧАРОВА С. Ю., ГОНЧАРОВ А. Б., АГРАМАКОВА Н. В.

УДК 338.22.01

Гончарова С. Ю., Гончаров А. Б., Аграмакова Н. В. Соціальна економіка: сутність, принципи, функції та основні орієнтири для України

Метою статті є теоретико-практичне опрацювання наукових підходів щодо концепції соціальної економіки та дослідження на цій основі її принципів, функцій та орієнтирів у сучасному суспільстві. Статтю присвячено теоретичним питанням і практичним аспектам розвитку концепції соціалізації економіки. Досліджено основні підходи щодо визначення дефініції «соціальна економіка». Проаналізовано основні соціально-економічні показники розвитку України, динаміка яких дозволила виявити глибоку соціально-економічну кризу, розширення суспільства, зростання рівня безробіття, знецінення доходів населення, збільшення рівня соціальної напруги у суспільстві тощо. Обґрунтовано необхідність досліджень соціальної економіки як механізму, здатного поступово врегулювати та вирішити зазначені соціально-економічні проблеми. Визначено та конкретизовано принципи соціальної економіки, які уможливають її ефективне функціонування. Узагальнено функції соціальної економіки, серед яких підтримуюча, стимулююча, інтеграційна, інноваційна, розподільча, захисна та компенсаційна. Окреслено орієнтири розвитку соціальної економіки в Україні.

Ключові слова: соціальна економіка, соціалізація економіки, принципи соціальної економіки, функції соціальної економіки, орієнтири соціалізації економіки.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 10.

Гончарова Світлана Юріївна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра економіки та соціальних наук, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

Гончаров Андрій Борисович – кандидат економічних наук, доцент, кафедра управління та адміністрування, Харківський торговельно-економічний коледж Київського національного торговельно-економічного університету (вул. Клочківська, 202, Харків, 61045, Україна)

Аграмакова Наталія Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра економіки та соціальних наук, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: nataagramakova@gmail.com

УДК 338.22.01

Гончарова С. Ю., Гончаров А. Б., Аграмакова Н. В. Социальная экономика: сущность, принципы, функции и основные ориентиры для Украины

Целью статьи является теоретико-практическая проработка научных подходов концепции социальной экономики и исследование на этой основе ее принципов, функций и ориентиров в современном обществе. Статья посвящена теоретическим вопросам и практическим аспектам развития концепции социализации экономики. Исследованы основные подходы к определению дефиниции «социальная экономика». Проанализированы основные социально-экономические показатели развития Украины, динамика которых позволила выявить глубокий социально-экономический кризис, расслоение общества, рост уровня безработицы, обесценивание доходов населения, увеличение уровня социальной напряженности в обществе и т. д. Обоснована необходимость исследований социальной экономики как механизма, способного постепенно урегулировать и решить указанные социально-экономические проблемы. Определены и конкретизированы принципы социальной экономики, создающие условия для ее эффективного функционирования. Обобщены функции социальной экономики, среди которых поддерживающая, стимулирующая, интеграционная, инновационная, распределительная, защитная и компенсационная. Определены ориентиры развития социальной экономики в Украине.

Ключевые слова: социальная экономика, социализация экономики, принципы социальной экономики, функции социальной экономики, ориентиры социализации экономики.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Библ.:** 10.

Гончарова Светлана Юрьевна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра экономики и социальных наук, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (пр. Науки, 9а, Харьков, 61166, Украина)

Гончаров Андрей Борисович – кандидат экономических наук, доцент, кафедра управления и администрирования, Харьковский торговельно-экономический колледж Киевского национального торгового-экономического университета (вул. Клочковская, 202, Харьков, 61045, Украина)

Аграмакова Наталья Владимировна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра экономики и социальных наук, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (пр. Науки, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: nataagramakova@gmail.com

UDC 338.22.01

Honcharova S. Y., Honcharov A. B., Agramakova N. V. The Social Economy: Essence, Principles, Functions, and Basic Guidelines for Ukraine

The article is aimed at the theoretical-practical elaboration of scientific approaches of the concept of social economy and research on this basis of its principles, functions, and guides in modern society. The article is concerned with theoretical questions and practical aspects of development of conception of socialization of economy. The basic approaches to definition of the notion of «social economy» are researched. The main socio-economic indices of Ukraine's development were analyzed, the dynamics of which allowed to identify a deep socio-economic crisis, stratification of society, increase of unemployment rate, depreciation of population incomes, increasing level of social tension in the society, etc. The necessity of research on social economy as a mechanism capable to gradually settle and solve the mentioned socio-economic problems is substantiated. The principles of social economy which create conditions for its effective functioning are defined and specified. The functions of social economy are generalized, among which supportive, stimulating, integrative, innovative, distributive, protective, and compensatory. The guidelines for development of social economy in Ukraine are defined.

Keywords: social economy, socialization of economy, principles of social economy, functions of social economy, guidelines for socialization of economy.

Fig.: 1. **Tbl.:** 2. **Bibl.:** 10.

Honcharova Svitlana Yu. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Economics and Social Sciences, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

Honcharov Andrii B. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Management and Administration, Kharkov Trade and Economic College of Kyiv National University of Trade and Economics (202 Klochkivska Str., Kharkiv, 61045, Ukraine)

Agramakova Natalia V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Economics and Social Sciences, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: nataagramakova@gmail.com

Сучасні виклики системного характеру в соціальній сфері (поляризація доходів населення, розповсюдження бідності, масова міграція тощо) спричиняють дискусії про невідповідність існуючої соціально-економічної системи сучасним реаліям. Тому актуальним стає створення оновленої соціально-економічної доктрини, яка б вирішувала питання регулювання доходів населення, підвищення рівня та якості життя, зниження соціальної напруги у суспільстві тощо.

Ринкова економіка не є незмінною системою економічних відносин. Сьогодні на розвиток як економічно розвинених країн, так і країн, що розвиваються, визначальний вплив здійснюють саме соціальні чинники. Їх вплив розповсюджується на різні сфери суспільного життя, призводить до зміни структури суспільних потреб, поведінки споживачів, напрямів економічної діяльності [2]. Такі тенденції свідчать про трансформацію ринкової економіки в соціально орієнтовану ринкову економіку та «соціалізацію» економічної системи.

За теперішнього часу вже доведено, що соціальна спрямованість охоплює всі сфери економічного життя, а осередком соціально-економічного розвитку сучасної держави стає людська особистість з її мінливими потребами.

У зв'язку з цим особливої актуальності набувають дослідження, спрямовані на створення наукового підґрунтя соціальної економіки як найсучаснішої концепції розвитку суспільства.

Серед засновників соціалізації економіки слід, перш за все, назвати таких відомих учених-новаторів, як В. Ойкен, Ф. Бем, В. Рьопке, А. Мюллер-Армак, Л. Ерхард, К. Аденауер.

Проблема соціалізації економіки, визначення місця і ролі соціальних індикаторів економічного розвитку, аналіз механізмів реалізації соціальної політики досліджувалися в працях таких відомих українських учених, як О. Беляєв, В. Геєць, А. Головінова, М. Діба, Ю. Зайцева, В. Скуратівський, А. Ягодка, О. Палій, Е. Лібанова, О. Макарова ті ін.

Соціальна економіка як окремий економічний сектор виникла приблизно у середині XIX ст., що співпадає з початком зародження підприємництва як відповіді на проблеми соціальної сфери, що загострилися саме у цей період.

Концепція «соціальної ринкової економіки», що була закладена в основу моделі «соціального ринкового господарства» у післявоєнній Німеччині, є одним із прикладів вдалого застосування та реалізації на практиці теоретичних базових принципів господарювання та ефективної економічної політики [5].

Дефініція «соціальна ринкова економіка» була вперше використана А. Мюллером-Армаком в роботах, присвячених соціальному ринковому господарству, з метою виділення розробленої ним концепції нового економічного порядку, яка полягала у поєднанні конкуренції з соціальною компенсацією [10].

Як напрямок наукових досліджень і навчальна дисципліна соціальна економіка виникла порівняно недавно – наприкінці двадцятого століття. Тому значна кількість теоретичних і практичних питань знаходяться на стадії вивчення.

Метою цієї роботи є теоретико-практичне опрацювання наукових підходів щодо концепції соціальної економіки та дослідження на цій основі її принципів, функцій та орієнтирів у сучасному суспільстві.

Особливість соціальної економіки полягає в органічному поєднанні суто економічного з суто соціальним, причому в їх нерозривних взаємообумовленості та взаємозалежності. Тому соціальна економіка – це економіка, орієнтована на розвиток особистості та досягнення соціального прогресу.

В економічній теорії соціальна економіка трактується як система господарювання, в основі якої знаходиться забезпечення соціально орієнтованого економічного зростання у взаємозв'язку з економічно орієнтованим соціальним розвитком.

У найбільш загальному вигляді соціальна економіка є системою соціально-економічних відносин, заснованих на різних формах власності, на принципах свободи підприємництва та сумлінної конкуренції, що забезпечує гідне життя населення, гарантію його соціального захисту та соціальної безпеки, на основі високого рівня розвитку економіки [7; 8].

Формування і розвиток соціальної економіки відбувається за активної участі держави. Переважна більшість цивілізованих країн визначають свій статус як соціальні держави.

Стаття 1 Конституції проголошує, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. У ст. 3 Конституції України зазначається, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [9].

Соціальна економіка в Україні акумулює в собі весь спектр економічних проблем і кризових явищ, які загострилися останнім часом: поглиблюється рівень розшарування між різними верствами населення; зростає рівень безробіття; збільшується рівень соціальної напруги у суспільстві; знецінюються доходи населення тощо.

У табл. 1 наведені основні соціально-економічні показники розвитку України за останні 6 років, які підтверджують визначені тенденції.

Незважаючи на зростання ВВП, слід звернути увагу на суттєве зростання індексу споживчих цін, особливо з 2013 року, що свідчить про суттєві інфляційні процеси, що поглинають підвищення мінімальних соціальних стандартів і зростання доходів населення.

У 2016 році чисельність населення України зменшилася внаслідок природного та міграційного рухів населення на 176 тис. осіб. Слід також зазначити, що в Україні сформувалася структура населення, для якої характерна висока питома вага осіб старшого віку і низька – молодшого.

У 2016 році в Україні зафіксовано природне скорочення населення: 186,6 тис. осіб, або 4,4 особи на 1000 наявного населення. Сумарний коефіцієнт народжуваності в Україні становив 1,466 дитини на 1 жінку репродуктивного віку. За такої інтенсивності

Основні соціально-економічні показники розвитку України [6]

	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Валовий внутрішній продукт (у фактичних цінах), млрд грн	1120,6	1349,2	1459,1	1522,7	1586,9	1988,5	2383,2
у розрахунку на одну особу, грн	24429	29519	32002	33473	36904	46413	55848
Доходи населення, млрд грн	1101,2	1266,8	1457,91	1548,71	1516,81	1735,91	2002,41
Індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року), %	109,1	104,6	99,8	100,5	124,9	143,3	112,4
Чисельність постійного населення (на кінець року), млн осіб	45,6	45,5	45,4	45,2	42,8	42,6	42,4
Природний приріст, скорочення населення, тис. осіб	-200,5	-162,0	-142,4	-158,7	-166,4	-183,0	-186,6
Кількість зайнятих, тис. осіб	20266,0	20324,2	20354,3	20404,1	18073,35	16443,2	16276,9
Кількість безробітних (за методологією МОП), тис. осіб	1785,6	1732,7	1657,2	1576,5	1847,65	1654,7	1678,2
Рівень безробіття (за методологією МОП), %	8,1	7,9	7,5	7,2	9,35	9,1	9,3
Середньомісячна номінальна заробітна плата, грн	2239	2633	3026	3265	34805	4195	5183

народжуваності не відбувається навіть просте відтворення населення.

Серйозним чинником впливу на демографічні показники стала трудова міграція з України. У 2016 році міграційний приріст населення становив 10,6 тис. осіб, а його рівень – 4,6 особи на 10 тис. населення.

Наразі в Україні спостерігається майже найнижчий рівень зайнятості населення за період з 2010 року. Загрозливих масштабів в Україні набула тіньова зайнятість.

Рівень безробіття, за методологією МОП, становить 9,4 %. Серед молоді у віці до 25 років рівень безробіття залишається більш як удвічі вищим, ніж в середньому по країні – 22,4 % економічно активного населення. Щодо інших негативних тенденцій розвитку ринку праці, то найбільш загрозливою з них виступає збільшення тривалості безробіття.

Значне збільшення чисельності безробітних в Україні в останній період зумовлене проведенням заходів щодо оптимізації зайнятості в бюджетній сфері, внаслідок чого зростає кількість безробітних за такими професійними групами, як: вищі державні службовці, законодавці, керівники, менеджери, освітяни, науковці (переважна більшість це особи з високим рівнем освіти та професійних навиків).

Номінальна заробітна плата населення України зростає. Однак у 2013 та 2014 рр. відбулося суттєве зниження темпів зростання заробітної плати, що було обумовлено економічним спадом і наслідками світової економічної кризи. Зазвичай реальна заробітна плата підвищується при проведенні активної антиінфляційної політики, внаслідок чого відбувається дефляція, тобто зниження рівня споживчих цін у результаті стримування зростання грошової маси в обігу.

Виконаний аналіз соціально-трудоових показників в Україні засвідчує низку негативних явищ: стрімке

зменшення людських ресурсів в Україні внаслідок демографічної кризи; постаріння населення в результаті зниження народжуваності та збереження її впродовж тривалого періоду на рівні, що не забезпечує навіть простого відтворення поколінь; стагнація в економічній активності населення, збільшення безробіття тощо. Глибока соціально-економічна криза призводить до розшарування суспільства, що, своєю чергою, дестабілізує економічну та політичну ситуацію в країні, створює загрозу втрати керованості соціальними процесами в державі. Це зумовлює необхідність подальших досліджень соціальної економіки як механізму, здатного поступово врегулювати та вирішити зазначені соціально-економічні проблеми.

Головною метою соціальної економіки виступає необхідність забезпечення вільного розвитку людини, гідного рівня і якості життя кожного громадянина та населення країни в цілому. Засобом досягнення такої мети є економіка, що динамічно розвивається [4].

При характеристиці соціальної економіки важливим є визначення та конкретизація принципів, які відображають ті суттєві характеристики, що уможливають ефективне функціонування системи, без яких вона не виконувала б свого соціального призначення.

Виходячи з визначених принципів розглянемо функції соціальної економіки.

Функції соціальної економіки – це зумовлені його природою і цільовим призначенням напрями впливу на суспільство, спрямовані на забезпечення, функціонування та розвиток виробництва, розподіл, обмін та споживання з метою досягнення соціальної ефективності.

Маючи на увазі, перш за все, вплив на соціальні процеси, можна виділити основні функції (рис. 1):

Підтримуюча функція соціальної економіки реалізується через підтримку та розвиток соціальних форм і механізмів господарювання, суспільного розподілу праці, що досягається за рахунок відтворення людських

Принципи соціальної економіки та їх характеристика

Принцип	Характеристика
принцип верховенства права	полягає у гарантуванні та забезпеченні пріоритету панування права у суспільстві. Соціальна економіка може бути реалізована тільки в правовій державі, де існує загальна повага прийнятих законів, особливо у сфері економіки
принцип гуманізму	визнає цінність людини, її гідність, громадянські права, право на щастя, можливості виявлення своїх особистих здібностей. Його застосування є критерієм прогресивності соціальних інститутів
принцип свободи економічної діяльності, у т.ч. підприємництва	означає, що кожен є вільним обирати свою справу і працювати на її благо, взяти на себе економічну відповідальність за результати (в рамках чинного законодавства)
принцип зайнятості населення	відображає комплексний підхід до вирішення проблем зайнятості та передбачає координацію зусиль органів влади всіх рівнів і відповідальність держави за створення умов для реалізації прав громадян на працю і вільно обрану зайнятість
принцип соціальної справедливості	означає справедливе рішення нагальних соціально-економічних проблем, що виникають на різних етапах розвитку суспільства з урахуванням міри рівності (нерівності) життєвого становища людей, соціальних груп, що об'єктивно зумовлюється рівнем матеріального та духовного розвитку суспільства
принцип соціального партнерства	забезпечує рівноправність і відповідальні відносини між працедавцями, працівниками та державою (повага і врахування інтересів сторін; обов'язковість виконання колективних договорів, угод; контроль за виконанням прийнятих колективних договорів, угод; відповідальність сторін за невиконання з своєї вини колективних договорів, угод)
принцип соціального захисту та виконання соціальних гарантій	передбачає доступність для кожного, адресність, диференціацію для окремих категорій населення, адаптивність у відповідь на мінливість умов зовнішнього середовища

Рис. 1. Функції соціальної економіки

Джерело: авторська розробка.

ресурсів, розподілу робочих місць і перерозподілу найманих працівників. Для здійснення цієї функції необхідними є гнучкі механізми використання мобільності робочої сили на ринку праці.

Стимулююча функція соціальної економіки реалізується завдяки активізації стимулів до праці, матеріальній зацікавленості у праці. Стимулювання активізації трудової діяльності працівників має бути спрямоване на спонукання працівників до економічного зростання, забезпечення ресурсного потенціалу з метою підвищення рівня та якості життя населення. Всі джерела доходів, розмір і спрямування надходжень і податків, соціальних відрахувань повинні бути прозорими, зрозумілими як кожному найманому працівнику, так і споживачеві суспільних благ.

Інтеграційна функція соціальної економіки спрямована на збереження цілісності соціуму та виража-

ється у забезпеченні єдності інтересів працюючих та їх соціальному партнерстві. У складній соціальній системі неминує виникає потреба в консолідації суспільства, яка б забезпечувала їй стабільність і цілісність. Певні норми і правила соціальних інститутів згуртовують членів соціальних груп, організацій, пов'язують їх відносинами взаємозалежності та соціальної відповідальності. Про значення цієї функції свідчить соціальна напруга у суспільстві, яка виявляється через негативний стан суспільної поведінки і свідомості та утворює сприятливе середовище для виникнення соціальних конфліктів.

Іноваційна функція соціальної економіки забезпечує оновлення форм та організації виробництва, систем стимулювання. З переходом від індустріального суспільства до «нової економіки», економіки знань і послуг,

до парадигми інноваційного розвитку відбувається зміна співвідношень між технологічними та соціальними інноваціями у напрямку посилення значення соціальних інновацій, причому динаміка цього процесу безпосередньо залежить від швидкості постіндустріальних трансформацій. Інноваційні процеси залежать від того, як ставляться суб'єкти виробництва до нового, як сприймають досягнення науки, який рівень і характер їхньої активності.

Розподільча функція соціальної економіки забезпечує формування соціальних страхових фондів із внесків працедавців, найманих працівників, інших джерел; контролює повне і своєчасне надходження коштів фондів і цілкове їх використання. Розподільча функція також спрямовується на згладжування соціальних нерівностей для всіх верств населення, зокрема, кожен індивід повинен мати можливість отримати освіту, професійну кваліфікацію та гідну заробітну плату тощо.

Захисна функція соціальної економіки полягає у захисті громадян від негативних наслідків настання життєвих ситуацій (безробіття, хвороба, інвалідність, старість тощо), у підтримці достатнього рівня матеріального добробуту осіб, для яких кошти соціального забезпечення є джерелом існування, у попередженні зuboжіння населення. При цьому розмір мінімальних соціальних послуг повинен вирішити головну задачу соціальної економіки – забезпечення прожиткового мінімуму всьому населенню.

Компенсаційна функція соціальної економіки передбачає відшкодування втраченого заробітку або доходу у зв'язку з виходом на пенсію, інвалідності, у разі втрати годувальника, у разі народження дитини, при підвищенні роздрібних цін на предмети споживання, безробіття та ін. Соціальне значення цієї функції полягає у забезпеченні соціальної справедливості при розподілі доходу між найманими працівниками та власниками засобів виробництва, а також при диференціації між найманими працівниками відповідно до результатів їх трудового внеску.

Зазначені принципи та функції соціальної економіки здійснюються через значну кількість державних соціальних механізмів. Ефективність реалізації соціальних принципів і функцій значною мірою залежить від рівня економічного розвитку суспільства та його орієнтирів.

Значення соціальних факторів економічного зростання невинно зростає, особливо у процесі становлення постіндустріального інноваційного суспільства. Йдеться про так звану соціалізацію економічних відносин, яка являє собою процес якісних змін у суспільному стані на основі підвищення ролі людини у виробництві, усебічне використання здібностей і знань [1; 3]. Соціалізація економіки проявляється, перш за все, через такі орієнтири, як: розвиток інтелектуального капіталу працівників; соціальну орієнтацію економічних основ і матеріальних стандартів існування працівника; соціальну орієнтацію ринкового законодавства тощо.

ВИСНОВКИ

Слід зазначити, що розглянута сукупність принципів і функцій дає змогу соціальній економіці бути

саморегулюючою системою, якій притаманна здатність пов'язувати соціальні й економічні інтереси населення і держави. Це надає їй необхідну гнучкість і динамізм. Узагальнення принципів, функцій та орієнтирів соціальної економіки сприяє усвідомленню того, які проблеми вона дозволяє вирішити для українського суспільства та визначити шляхи її реалізації. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Башнянин Г. І., Кульчицький Б. В.** Актуальне дослідження проблем соціалізації економічних систем. *Регіональна економіка*. 2011. № 2. С. 178–181.
2. **Геєць В. М.** Соціогуманітарні складові перспектив переходу до соціально орієнтованої економіки в Україні. *Економіка України*. 2000. № 1. С. 4–11.
3. **Головінов О. М.** Соціально орієнтована ринкова економіка як модель соціальної держави. *Економіка та держава*. 2007. № 2. С. 10–12.
4. **Гончарова С. Ю., Гончаров А. Б.** Соціальна концепція гарантованого (базового) доходу населення. *Бізнес Інформ*. 2016. № 4. С. 138–142.
5. **Гончарова С. Ю., Отенко І. П.** Соціальна політика : навч. посіб. Харків : Вид-во ХДЕУ, 2003. 200 с.
6. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. **Єременко В. Г.** Соціальна економіка : навч. посіб. Київ : Інформ.-видав. центр Держкомстату, 2003. С. 25–128.
8. **Коваленко О. М., Мазник Л. В.** Соціальна економіка: Конспект лекцій для студентів напрямку 6.030505 «Управління персоналом та економіка праці» галузі знань 0305 «Економіка і підприємництво» денної форми навчання. Київ : НУХТ, 2013. 170 с.
9. Конституція України / уклад. В. Кузнецов. Харків : Фактор, 2006. 132 с.
10. **Мюллер-Армак А.** Социальное рыночное хозяйство. Теория и этика экономического порядка. СПб. : Наука, 1999. 244 с.

REFERENCES

- Bashnianyn, H. I., and Kulchytskyi, B. V. "Aktualne doslidzhennia problem sotsializatsii ekonomichnykh system" [Actual study of the problems of the socialization of economic systems]. *Rehionalna ekonomika*, no. 2 (2011): 178-181.
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Heiets, V. M. "Sotsiohumanitarni skladovi perspektyv perekodu do sotsialno oriientovanoi ekonomiky v Ukraini" [Socio-humanitarian components of the prospects of transition to a socially oriented economy in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 1 (2000): 4-11.
- Holovinov, O. M. "Sotsialno oriientovana rynkova ekonomika yak model sotsialnoi derzhavy" [Socially oriented market economy as a model of social state]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 2 (2007): 10-12.
- Honcharova, S. Yu., and Honcharov, A. B. "Sotsialna kontseptsia harantovanoho (bazovoho) dokhodu naseleennia" [Social concept of guaranteed (basic) income of the population]. *Biznes Inform*, no. 4 (2016): 138-142.
- Honcharova, S. Yu., and Otenko, I. P. *Sotsialna polityka* [Social policy]. Kharkiv: Vyd-vo KhDEU, 2003.
- Konstytutsiia Ukrainy* [Constitution of Ukraine]. Kharkiv: Faktor, 2006.
- Kovalenko, O. M., and Maznyk, L. V. *Sotsialna ekonomika: Konspekt lektsii dlia studentiv napriamu 6.030505 «Upravlinnia*

personalom ta ekonomika pratsi» haluzi znan 0305 «Economika i pidpriemnytstvo» dennoi formy navchannia [Social Economics: A summary of the lectures for students direct 6.030505 "Human Resources Management and Labor Economics" of the Knowledge 0305 "Economics and Business" of full-time education]. Kyiv: NUKhT, 2013.

Myuller-Armak, A. *Sotsialnoye rynochnoye khozyaystvo. Teoriya i etika ekonomicheskogo poryadka* [Social market economy. Theory and ethics of the economic order]. St. Petersburg: Nauka, 1999.

Yeremenko, V. H. *Sotsialna ekonomika* [Social economy]. Kyiv: Inform.-vydav. tsentr Derzhkomstatu, 2003.

УДК 330.3::331.101.262

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

© 2018 КОЛОМІЄЦЬ В. М.

УДК 330.3::331.101.262

Коломієць В. М. Інституціональна парадигма розвитку людського капіталу

Становлення сучасної концепції людського капіталу пов'язано з розвитком постіндустріального інформаційного суспільства, економіки знань, цифрової економіки. Головну роль в аналізі змісту та ролі людського капіталу спроможна відіграти нова інституціональна економічна теорія. Визначено, що методологія дослідження зміни парадигми в економічній науці залишається предметом дискусії. Концепцію інституціональної парадигми розвитку людського капіталу можна віднести до нової економіки, розвиток якої здійснюється за умови, що наймані працівники уже не завжди відчужуються від відносин власності: він сам стає власником «нових» економічних ресурсів – знань, кваліфікації, досвіду, інформації. Досліджено чинники освіти, охорони здоров'я, що є визначальними в розвитку людського капіталу. Особливу увагу приділено освіті, оскільки вона виступає як інтелектуальний капітал нової економіки, де знання і вміння стають «інтелектуальним принтером 5D», що друкує сучасний людський капітал. Перехід до нової, постіндустріальної економіки характеризується найважливішою довгостроковою тенденцією – прогресом знань і нарощуванням складності соціально-економічного життя; створений потужними факторами інформаційних і комп'ютерних технологій і веде до розширення глобального економічного простору.

Ключові слова: інституціональна парадигма, людський капітал, нова економіка, економіка знань, освіта, інтелектуальний принтер 5D.

Бібл.: 12.

Коломієць Вікторія Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, докторант кафедри фінансів та економічної безпеки, Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна (вул. Лазаряна, 2, Дніпро, 49010, Україна)

E-mail: vik2005vik@meta.ua

УДК 330.3::331.101.262

Коломиец В. Н. Институциональная парадигма развития человеческого капитала

Становление современной концепции человеческого капитала связано с развитием постиндустриального информационного общества, экономики знаний, цифровой экономики. Главную роль в анализе содержания и роли человеческого капитала способна сыграть новая институциональная экономическая теория. Определено, что методология исследования изменения парадигмы в экономической науке остается предметом дискуссии. Концепцию институциональной парадигмы развития человеческого капитала можно отнести к новой экономике, развитие которой осуществляется при условии, что наемный работник уже не всегда отчуждается от отношений собственности: он сам становится владельцем «новых» экономических ресурсов. Исследованы факторы образования, здравоохранения, которые являются определяющими в развитии человеческого капитала. Особое внимание уделено образованию, поскольку оно выступает как интеллектуальный капитал новой экономики, где знания и умения становятся «интеллектуальным принтером 5D», печатающим современный человеческий капитал. Переход к новой, постиндустриальной экономике характеризуется важнейшей долгосрочной тенденцией – прогрессом знаний и наращиванием сложности социально-экономической жизни; создан мощными факторами информационных и компьютерных технологий и ведет к расширению глобального экономического пространства.

Ключевые слова: институциональная парадигма, человеческий капитал, новая экономика, экономика знаний, образование, интеллектуальный принтер 5D.

Библ.: 12.

Коломиец Виктория Николаевна – кандидат экономических наук, доцент, докторант кафедры финансов и экономической безопасности, Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта им. академика В. Лазаряна (ул. Лазаряна, 2, Днепр, 49010, Украина)

E-mail: vik2005vik@meta.ua

UDC 330.3::331.101.262

Kolomiets V. M.

The Institutional Paradigm of Human Capital Development

The formation of the modern conception of human capital is connected with the development of post-industrial information society, knowledge economy and digital economy. The main role in analyzing of the content and role of human capital can play a new institutional economic theory. It is determined that the methodology of research of paradigm change in economic science remains the subject of discussion. The conception of institutional paradigm of human capital development can be attributed to the new economy, the development of which is carried out on the condition that the employee is not always alienated from the relationships of ownership: he himself becomes the owner of the «new» economic resources. The factors of education along with the factors of health care which are determining in the development of human capital are researched. Special attention is paid to education, as it acts as an intellectual capital of the new economy, where knowledge and skills become the «intellectual 5D printer», producing the modern human capital. The transition to a new, post-industrial economy is characterized by a major long-term tendency: the progress of knowledge and the increasing complexity of the socio-economic life; created by powerful factors of information and computer technologies and leading to expansion of global economic space.

Keywords: institutional paradigm, human capital, new economy, knowledge economy, education, intellectual 5D printer.

Bibl.: 12.

Kolomiets Viktoriia M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Candidate on Doctor Degree of the Department of Finance and Economic Security, Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after academician V. Lazaran (2 Lazaryana Str., Dnipro, 49010, Ukraine)

E-mail: vik2005vik@meta.ua